

Правові принципи проведення податкових перевірок

Ефективне здійснення закріплених в законодавстві специфічних, властивих органам виконавчої влади, до яких відноситься і органи Державної податкової служби України, функцій і задач потребує безумовного забезпечення захисту і дотримання законних прав і інтересів громадян і організацій. Ця вимога прямо передбачена в статтях 3 і 19 Конституції України [2] щодо обов'язків держави, всіх її органів і посадових осіб захищати права і свободи людини, які визначають зміст і спрямованість діяльності держави, та діяти лише на підставі, і в межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України. У той же час, при здійсненні вказаних завдань, повинна досягатися максимальна ефективність і результативність діяльності по реалізації інтересів держави. Таке завдання повинна вирішувати і законодавча влада при прийнятті законів, що регулюють діяльність органів державної влади і посадових осіб, а також пред-

¹ Кандидат юридичних наук, адвокат, член Харківської міської колегії адвокатів.

ставники органів судової влади. Суттєву роль в постановці та реалізації вказаних завдань, на наш погляд, відіграють принципи права.

В науковій літературі під принципами розуміють загальні вимоги до суспільних відносин і їх учасників, а також вихідні керівні засади, відправні установлення, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості й свободи, а також визначають загальну спрямованість і найістотніші риси правової системи [1, С.193].

У спеціальній літературі правові принципи звичайно підрозділяються на декілька груп за різними ознаками. Аналізуючи принципи контролю у сфері оподаткування, О.А. Ногіна відзначає наявність і виділяє декілька різних груп принципів контрольної діяльності, на що свого часу вказували В. М. Горшеньов, А. В. Бризгалін, О.В.Шоріна, та інші автори [4, С.69]. Під принципами податкового контролю вчена розуміє базові правові положення, які визначають організацію та ефективне здійснення податкового контролю, якими повинні керуватися суб'єкти податкового контролю при здійсненні ними контрольних заходів в сфері оподаткування, загально нормативні орієнтири, основи контрольної діяльності уповноважених органів. Ми розділяємо цю позицію про обґрунтованість виділення трьох груп принципів податкового контролю: загально правових принципів, принципів контролю і спеціально-правових принципів податкового права[4, С.69].

Основні засади податкового законодавства України закріплені в статті 4 Податкового кодексу України [5]. Незважаючи на відсутність такого закріплення на законодавчому рівні принципів проведення податкових перевірок, вони, на нашу думку, також утворюють систему взаємозв'язаних груп принципів. Своєрідним орієнтиром в регулюванні податкових перевірок є Лімська декларація керівних принципів контролю [3], прийнята в 1977 році на IX Конгресі Міжнародної організації найвищих контрольних органів (ІНТОСАІ).

Не заперечуючи існування запропонованої у літературі класифікації принципів податкового контролю на три групи, виходячи із раніше визначеної двоєдиної задачі проведення податкових перевірок, розглянуті нами вище правові принципи проведення податкової перевірки, умовно можна поділити на дві групи. Першу групу повинні складати принципи, покликані забезпечити захист прав і законних інтересів платників податків. У другу групу повинні включатися принципи, що забезпечують раціональність і ефективність податкових перевірок. За-

пропонована класифікація, як і будь-яка інша, є певною мірою умовною. Так, наприклад, принципи відповідальності, загальності податкового контролю можуть бути в рівній мірі віднесені як до першої, так і до другої групи принципів, оскільки, з одного боку, сприяють підвищенню раціональності і ефективності податкових перевірок, а, з іншого, забезпеченню прав і законних інтересів платників податків.

Група принципів, покликаних забезпечити захист прав і законних інтересів платників податків, на нашу думку, повинна включати в себе наступні принципи: 1) принцип законності; 2) принцип юридичної рівності; 3) принцип захисту прав і інтересів платників податків; 4) принцип гласності; 5) принцип дотримання податкової таємниці; 6) принцип відшкодування збитків, завданих неправомірними діями посадових осіб при проведенні податкових перевірок; 7) презумпція сумлінності платників податків, податкових агентів, платників зборів і інших зобов'язаних осіб.

До групи принципів, що забезпечують раціональність і ефективність податкових перевірок, слід віднести інші принципи: 1) принцип відповідальності; 2) принцип незалежності; 3) принцип об'єктивності і достовірності; 4) принцип загальності податкового контролю; 5) принцип єдності податкового контролю; 6) принцип територіальності податкового контролю; 7) принцип плановірності; 8) принцип регулярності (систематичності) контролю; 9) принцип документального оформлення результатів контролю; 10) принцип взаємодії і обміну інформацією з іншими державними органами; 11) принцип обмеження сфери податкового контролю тільки питаннями виконання особою обов'язків, передбачених податковим законодавством.

Література:

1. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів/ М.В.Цвік, В.Д.Ткаченко, Л.Л.Богачова та ін.; За ред.М.В.Цвіка, В.Д.Ткаченка, О.В.Петришина.-Харків: Право, 2002. – С.193. 2. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. -1996. – № 30. – Ст. 141; 3. Лимская декларация, принята X Конгрессом Международной организации высших контрольных органов (ИНТОСАИ) //Президентский контроль. 1994. -№ 1.- С.72. 4. Ногина О.А. Налоговый контроль: вопросы теории. – СПб.: Питер, 2002. – 160 с. 5. Податковий кодекс України //Відомості Верховної Ради України. –2011, № 13-14, № 15-16, N 17, ст.112 .